

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ЗА РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ: ДОСЯГНЕННЯ І ПРОБЛЕМИ

УДК 37.047

Ярослав Камінецький, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
член-кореспондент АПН України,
провідний науковий співробітник відділу управління
в системі професійно-технічної освіти,
директор Львівського науково-практичного центру професійно-технічної освіти

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ЗА РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ: ДОСЯГНЕННЯ І ПРОБЛЕМИ

Проголошення Незалежності України дало великий поштовх до розвитку Національної науки, в тому числі педагогічної.

У статті розкрито історію створення Академії педагогічних наук України, її Відділень і наукових інститутів та центрів, прослідковано розвиток професійної педагогіки за роки Незалежності України, висвітлено її досягнення і проблеми, зокрема в галузі професійно-технічної освіти, визначено шляхи модернізації цієї галузі освіти, з урахуванням результатів досліджень і пошуків науковців Львівського науково-практичного центру професійно-технічної освіти Національної академії наук України [1 – 6, 8].

У часи союзнаї держави в Україні діяли 2 науково-дослідні інститути в галузі освіти: Український науково-дослідний інститут педагогіки та Інститут пси-хології ім. Костюка, які були підпорядковані АПН СРСР.

Вже 4 березня 1992 р. Указом Президента України була створена Академія педагогічних наук України (далі АПН України) як вища галузева державна наукова установа. Першим президентом АПН України був обраний доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПН СРСР, академік АПН України Ярмаченко Микола Дмитрович. У грудні 1997 р. президентом АПН України обрано доктора філософських наук, професора, дійсного члена Національної академії наук України, дійсного члена АПН України Кременя Василя Григоровича.

Сьогодні у складі вже з 2010 р. Національної академії педагогічних наук (далі НАПН України) – 67 дійсних членів і 112 членів-кореспондентів, понад 30 іноземних членів і 10 почесних академіків.

У підпорядкуванні НАПН України 10 науково-дослідних інститутів, 6 наукових центрів, Університет менеджменту освіти, у складі якого Центральний інститут післядипломної освіти і Донецький інститут післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників, які здійснюють перепідготовку і підвищення

кваліфікації педагогічних і керівних кадрів. Також у НАПН України входять Державна науково-педагогічна бібліотека ім. В.О. Сухомлинського і Педагогічний музей.

В усіх установах НАПН України працюють понад 1000 наукових співробітників, більше половини з яких мають наукові ступені доктора або кандидата наук.

Нині наукова структура НАПН України складається з 5-ти відділень: загальної педагогіки та філософії освіти; загальної середньої освіти; психології, вікової фізіології та дефектології; професійної освіти і освіти дорослих; вищої освіти.

У структурі Відділень НАПН України діють інститути: Інститут педагогіки; Інститут психології ім. Костюка; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих; Інститут проблем виховання; Інститут спеціальної педагогіки; Інститут соціальної та політичної психології; Інститут вищої освіти; Інститут інформаційних технологій і засобів навчання; Інститут професійно-технічної освіти; Інститут обдарованої дитини; а також: Навчально-науковий центр професійно-технічної освіти; Львівський науково-практичний центр професійно-технічної освіти; Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи в м. Києві; Науково-методичний центр “Українська етнопедогогіка і народознавство” НАПН України і Прикарпатського університету ім. Стефаніка; Південний науковий центр у м. Одесі; Кримський науково-методичний центр управління освітою НАПН України і Таврійського національного університету ім. В. Вернадського в м. Сімферополі; Науково-методичний центр інтеграції змісту шкільної освіти в м. Полтаві.

Головне завдання НАПН України – дослідження педагогічних і психологічних проблем розвитку всіх галузей національної освіти. Науковці Академії що-річно виконують 250 тем фундаментальних і прикладних досліджень, близько 20 державних і галузевих програм, кожного року видають понад 2 тис. наукових праць, серед них монографії, підручники, навчальні та методичні посібники.

Проблемами професійно-технічної та вищої

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ЗА РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ: ДОСЯГНЕННЯ І ПРОБЛЕМИ

освіти спершу займався створений 24 листопада 1993 р. Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України під керівництвом академіка І.А. Зязюна (нині це Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України). До цього Інституту входили 2 лабораторії, що діяли у Львові: лабораторія профтехпедагогіки (завідувач – кандидат педагогічних наук В.П. Жук) і лабораторія гуманізації професійної освіти (завідувач – кандидат філософських наук Г.С. Дегтярьова), що раніше діяли у складі Українського науково-дослідного інституту педагогіки. А вже 25 травня 1994 р. Постановою Президії АПН України був створений Львівський науково-практичний центр, який увійшов у склад Інституту педагогіки і психології професійної освіти. В Центрі діяли 3 лабораторії, директором Центру за сумісництвом був призначений кандидат економічних наук, голова комітету профтехосвіти Львівщини Я.Г. Камінецький. Центр розмістився у триповерховій будівлі на вул. М. Кривоноса № 10, яка в 1998 р. була передана на баланс АПН України. Мотивацією створення цієї наукової установи була гостра потреба в наукових дослідженнях з проблем професійної педагогіки в Західному регіоні України, що позначалося на якості вищої та професійно-технічної освіти.

З 2001 р. Львівський науково-практичний центр повністю перейшов на дослідження науково-педагогічних проблем профтехосвіти. За рішенням Президії АПН України від 17 листопада 2005 р. Центр був виведений із складу Інституту, підпорядкований АПН України і перейменований у Львівський науково-практичний центр професійно-технічної освіти АПН України. Сьогодні в Центрі діє 5 наукових відділів: гуманітарної освіти (завідувач – доктор педагогічних наук, професор Г.П. Васянович); професійно-практичної підготовки (завідувач – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник Я.М. Собко); природничо-математичних дисциплін (завідувач – кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник В.Є. Робак); управління в системі професійно-технічної освіти (завідувач – кандидат педагогічних наук, доцент М.П. Копельчак); практичної психології (завідувач – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник Л.А. Руденко).

У Центрі на підставі ліцензії Міністерства освіти і науки України діє відділ післядипломної освіти (завідувач М.П. Копельчак), в якому вже перепідготовлено понад 7 тис. інженерно-педагогічних та керівних кадрів професійно-

технічних навчальних закладів. Також в Центрі діє аспірантура (завідувач Л.А. Руденко), видається фаховий журнал “Педагогіка і психологія професійної освіти”.

В Центрі сьогодні працює 38 осіб, з них 30 наукових співробітників, у т.ч. 6 докторів педагогічних наук і 18 кандидатів наук.

За неповних 17 років науковцями опубліковано 2060 наукових праць, в т.ч. 250 монографій, підручників, навчальних і методичних посібників.

За роки діяльності Центру співробітники, аспіранти і здобувані захистили 5 докторських і 45 кандидатських дисертацій.

У 2006 р. в Києві був створений Інститут професійно-технічної освіти, який не дублює досліджень Львівського Центру і вже пройшов своє становлення та підійшов до свого 5-річного ювілею з гарними інноваційними доробками.

У Відділенні професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, створеному 28 січня 1997 р., – сьогодні понад 30 академіків, членів-кореспондентів, іноземних і почесних членів. У підпорядкуванні Відділення 6 наукових установ. Отже, педагогічна наука і професійна педагогіка розвиваються бурхливо. Хоча реалії розвитку професійно-технічної освіти в Україні невтішні.

Головне в діяльності Відділення – методологічне і концептуальне забезпечення розвитку професійно-технічної освіти, науково-методичний супровід модернізації цієї галузі, розвиток наукових досліджень з проблем теорії та методики професійної освіти, реалізація завдань національних, регіональних і галузевих програм, проведення освітньої та видавничої діяльності, налагодження міжнародних зв'язків з урахуванням потреб ринкової економіки в контексті європейських інтеграційних процесів, розширення досліджень з педагогіки і психології праці, порівняльної професійної педагогіки, андрагогіки, створення Національної системи кваліфікацій та державних стандартів, заснованих на професійних компетенціях, професійне виховання майбутніх робітників, удосконалення підготовки і перепідготовки висококваліфікованих робітників як у професійно-технічних навчальних закладах (далі ПТНЗ), так і на виробництві, а також незайнятого населення.

В цій діяльності є чимало перепон, труднощів і невирішених проблем.

На жаль, в Україні роками не приділялося належної уваги виробленню науково обґрунтованої державної політики розвитку професійно-технічної освіти з урахуванням змін в економіці та суспільному житті країни. Ця проблема є стримуючим фактором щодо задоволення потреб

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ЗА РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ: ДОСЯГНЕННЯ І ПРОБЛЕМИ

держави, суспільства й особистості в освітніх послугах у сфері професійної освіти, забезпечення громадянам рівного доступу до якісного професійного навчання впродовж життя.

Недооцінка людського фактора на виробництві, ролі трудових ресурсів у становленні конкурентної економіки, неусвідомлення важливості підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації виробничого персоналу, вкладання коштів у його всебічний розвиток, підвищення професійної майстерності, потреби навчання впродовж усього життя знижує потенціал кваліфікованих робітників у порівнянні з розвинутими країнами світу, спричиняє падіння престижу робітничих професій, непоінформованість населення про попит на робітничі професії.

Світовий досвід показує, що без якісно підготовленого виробничого персоналу ні новітні технології, ні найновіша техніка, ні комфортні умови розвитку держави не дають можливості домогтися високої продуктивності праці, якості продукції та надаваних послуг.

Професійно-технічна освіта глибоко проникає в соціальну та економічну сфери, виходить на сучасні ринки праці, товарів і послуг. Реформування цієї галузі освіти неможливо здійснювати тільки адміністративними методами. Потрібно об'єднати зусилля уряду, регіональних і місцевих органів влади, роботодавців, громадських організацій, органів управління освітою і навчальних закладів. Адже сучасні складні та зростаючі потреби економіки, що зумовлені розвитком виробництва високих технологій, європейських та світових глобальних зв'язків і конкуренції, відкидають стару парадигму професійно-технічної освіти.

Ринок праці все більше потребує докорінного підвищення якості професійної підготовки, високого рівня кваліфікації, забезпечення конкурентоспроможності людських ресурсів, особливо при налагодженні міжнародних економічних зв'язків, створенні підприємств різних форм власності.

Потрібні нові підходи до формування політики держави у сфері професійно-технічної освіти, суттєвого оновлення її змісту і структури відповідно до вимог ринку праці та тенденцій розвитку вітчизняної економіки, забезпечення рівного доступу особистості до якісної і безоплатної первинної професійної підготовки, формування моральної, духовно багаті людини з урахуванням її потреб, інтересів і здібностей.

Проте, роботодавці, як правило, не беруть активної участі у створенні матеріально-технічної бази ПТНЗ, яка більш ніж на 90 відсотків є

фізично зношеною і морально застарілою; вони не охоче оформляють учнів для проходження практики, не передають ПТНЗ нової техніки і обладнання, технічної документації, матеріалів, сировини, інструменту для проведення уроків з виробничого навчання тощо.

Професійно-технічна освіта нашої країни у міжнародному порівнянні значно відстає від подібних систем розвинутих держав Європи і світу. Відставання стосується перш за все фінансування цього сектора освіти, створення сучасної матеріально-технічної бази, підготовки інженерно-педагогічних працівників, що негативно позначається на якості формування виробничого персоналу.

У державних постановках про модернізацію галузей виробництва, відкритті великих підприємств, здійсненні галузевих і територіальних програм тощо, мають обов'язково враховуватися джерела фінансування професійної підготовки потрібних кваліфікованих робітників.

Науковці Львівського центру НАПН України дослідили і переконані, що в умовах ринку важливим завданням професійно-технічної освіти має стати підготовка кадрів з підприємницьким підходом, з умінням жити і працювати в підприємницькому середовищі, здатністю створювати свій бізнес.

Дієздатність цієї важливої галузі освіти ускладнюється недосконалістю управління нею, яке не використовує можливостей управлінської науки (прогнозування, моніторингове спостереження, врахування принципів самоорганізації тощо). Руйнація органів управління професійно-технічною освітою в областях призвела до недостатнього контролю з боку державних органів управління за діяльністю більш як 1,5 тис. відомчих та приватних навчальних закладів, що займаються професійною підготовкою, перепідготовкою і підвищенням кваліфікації робітничих кадрів та незайнятого населення.

Актуальним є впровадження нових моделей державно-громадського управління підготовкою кваліфікованих робітників з необхідністю підвищення ролі та відповідальності соціальних партнерів за реалізацію кадрової політики в регіоні. Нагальною потребою є вдосконалення механізмів взаємодії місцевих громад із ПТНЗ. Адже відсутність концептуальних програм розвитку регіонів, регіональних програм підготовки кваліфікованих робітників, науково обґрунтованих прогнозів розвитку ринку праці стримують розвиток професійно-технічної освіти.

Як показують дослідження, керівники ПТНЗ, все ж недостатньо володіють науковими

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ЗА РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ: ДОСЯГНЕННЯ І ПРОБЛЕМИ

підходами, принципами та закономірностями управління, не мають досконалих знань, умінь і навиків управління соціальними системами, до яких відносяться навчальні заклади профтехосвіти, більшість із них не вміє застосовувати інноваційність як один з пріоритетних принципів, не використовує системного підходу в управлінні, методів системного аналізу, не володіє системним способом мислення. Далеко не всі керівники ознайомлені з сучасною теорією управління з позиції синергетичного наукового підходу.

Настав час міняти форми і методи добору керівників установ і закладів професійно-технічної освіти, їхньої підготовки і перепідготовки, створення реального резерву на заміщення керівних посад, проходження стажування, участі громадських організацій у доборі кандидатур майбутніх керівників, зміни системи оцінювання якості підготовки робітничих кадрів через введення незалежного тестування випускників, що впливатиме на підвищення відповідальності керівників і педагогів за наслідки професійної підготовки.

Результати професійної освіти проявляються не відразу. Це призводить до недооцінки праці інженерно-педагогічних колективів, яким не створюються належні умови для якісної підготовки висококваліфікованих робітничих кадрів не тільки з числа молоді, але й дорослого населення. Виникає ситуація, за якої Україна, маючи широку мережу ПТНЗ, відчуває гостру нестачу висококваліфікованих, компетентних, конкурентоздатних робітників.

У державі потрібна негайна модернізація професійно-технічної освіти, внесення суттєвих змін в організацію та зміст цього сектора освіти.

Необхідно прийняти новий Закон України, або вдосконалити діючий, "Про професійно-технічну освіту". На часі прийняття Законів України: "Про соціальне партнерство у професійній освіті", "Про професійний розвиток персоналу на виробництві". Доцільно також розробити і схвалити Концепцію розвитку професійного навчання безробітних; затвердити Програму регулювання зайнятості населення на основі якісних показників у професійній підготовці, перепідготовці і підвищенні кваліфікації робітничих кадрів.

У кадровій політиці професійно-технічної освіти варто дотримуватись принципу підготовки інженерно-педагогічних працівників, особливо майстрів виробничого навчання і викладачів спеціальних предметів, переважно з числа кращих випускників ПТНЗ. У сучасних умовах необхідно збільшити терміни обов'язкової перепідготовки інженерно-педагогічних працівників з періодичністю

3–4 роки. Критерієм оцінки діяльності викладачів спецдисциплін і майстрів виробничого навчання має бути якість оволодіння кожним учнем професійними вміннями і навичками.

Фінансування підготовки кваліфікованих робітників у ПТНЗ має бути багатоканальним, інвесторами повинні бути органи державної, регіональної, місцевої влади і роботодавці; необхідно створити умови щодо залучення додаткових позабюджетних коштів у цих навчальних закладах, вирішити питання неоподаткування зароблених коштів.

Професійно-технічну освіту України необхідно реформувати і за європейським зразком трансформувати у професійну освіту і навчання. Адже за останні два десятиріччя спостерігається недостатня увага до цієї важливої складової освіти як з боку центральних, так і з боку регіональних органів виконавчої влади щодо її функціонування, посилення автономності ПТНЗ, їхньої економічної самостійності, введення стимулів для суб'єктів господарювання – замовників підготовки робітничих кадрів, які прислухаються до потреб ринку праці та вимог економіки щодо якості підготовки і рівня кваліфікації випускників, мотивації соціальних партнерів до активної участі спільно з педагогічними колективами у формуванні майбутніх професіоналів і громадян країни.

Недосконалість законодавчих і нормативно-правових актів, що регулюють діяльність цієї галузі освіти, нерозробленість наукових прогнозів становлення ринку праці та розвитку економіки, призводить до кадрової кризи – нестачі висококваліфікованих робітників і великого перебору підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах, що є стримуючими факторами розв'язання проблем економічного зростання держави та її національної безпеки.

Безперечно, розвиток професійно-технічної освіти в Україні можливий лише за умови врахування світових тенденцій у науково-технічному поступі різних галузей виробництва; якості державних стандартів; науково-методичного забезпечення професійної підготовки робітників; підготовки нової генерації педагогів професійної освіти, їх педагогічної майстерності та соціальної захищеності; участі роботодавців у підготовці сучасного виробничого персоналу та створенні необхідної матеріально-технічної бази професійної освіти.

Проблемними у професійно-технічній освіті є вливання коштів для створення державних стандартів, видання підручників і навчальних посібників, комп'ютеризації навчального процесу.

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ЗА РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ: ДОСЯГНЕННЯ І ПРОБЛЕМИ

Необхідно передбачати і знаходити кошти на видання підготовлених науковцями наукових розробок (підручників, посібників, методичних рекомендацій, зокрема на електронних носіях).

Також важливо враховувати особливість ПТНЗ, яка полягає в тому, що в них зосереджено значну кількість підлітків з неповних, неблагополучних сімей, сиріт, напівсиріт, інвалідів, а також з сімей, які живуть на грані бідності. Адже професійно-технічна освіта є ще й важливим фактором виховання і перевиховання підлітків, їх соціального захисту. У зв'язку з цим, як засвідчують дослідження науковців Львівського науково-практичного центру профтехосвіти НАПН України, необхідною умовою належного професійного і громадянського становлення майбутніх робітників є гуманітарна освіта, яка в сучасних умовах стає одним з найважливіших чинників морально-духовної безпеки суспільства, що сприяє професійному зростанню особистості. Теоретично доведено і практично підтверджено, що чим ґрунтовніший загальнокультурний розвиток людини, тим більше в неї можливостей для набуття професіоналізму та компетентності.

Сьогодні, як ніколи, важливим є розроблення теоретико-методичних засад і педагогічного забезпечення професійної адаптації учнів ПТНЗ у навчально-виховному процесі, пошук нових форм і методів трансляції знань такого змісту і структури професійного навчання, які б дозволяли забезпечити необхідну професійну якість кожного випускника.

В умовах прискорених соціально-економічних змін, загострення конкурентної боротьби на ринку праці актуалізується потреба формування психологічної готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності в конкретному середовищі, зокрема: забезпечення якісного психологічного супроводу процесу навчання; здійснення діагностики готовності учнів до навчання у ПТНЗ і роботи за обраною професією, проведення психолого-педагогічної корекції тих учнів, які виявились не готовими до праці або відстають у навчанні; наукове забезпечення корекційно-розвивальної та реабілітаційної роботи, яка передбачає діагностику особистісного розвитку, ціннісних орієнтацій та соціального статусу учнів, виявлення вад і проблем їхнього соціального розвитку.

Психологічна служба у профтехосвіті повинна стати не тільки органічною її складовою, а й суттєвим важелем у забезпеченні процесів її модернізації.

Оновлення професійно-технічної освіти потребує створення науково обґрунтованого

комп'ютерного педагогічного забезпечення; розроблення методики комплексного застосування електронно-обчислювальної техніки та інших дидактичних засобів, упровадження автоматизованих навчальних систем, які містять навчальні програми, набір методичних матеріалів, інформаційні джерела, завдання, тести тощо. Якість знань за умов використання новітніх інноваційних технологій підвищується за рахунок того, що інформація подається в концентрованому й адаптованому вигляді з візуалізацією на екрані. За одиницю часу учні засвоюють значно більше інформації, швидше навчаються певних дій, самоорганізуються для пізнавальної діяльності. Професійна підготовка за допомогою електронних засобів дозволяє вибрати індивідуальну освітню траєкторію, регулювати темп засвоєння змісту, створює умови для застосування в навчальному процесі інновацій.

Сучасне наростання об'ємів науково-технічних знань вступає в суперечність з психо-фізіологічними можливостями учнів ПТНЗ, бо для засвоєння знань потрібні довші терміни навчання. Автоматизація виробництва, швидка зміна техніки та технологій вимагають професійної мобільності працівника, його соціальної адаптації. Виникає потреба відбору найбільш здібних, обдарованих підлітків для підготовки "професійної еліти". Це має здійснюватися шляхом інтеграції змісту, форм і методів навчання. Доцільною є перебудова організаційних структур – інтеграція різних типів професійних навчальних закладів (створення професійних коледжів, галузевих навчально-практичних центрів професійно-технічної освіти тощо), а також інтеграція професійної підготовки у ПТНЗ із підготовкою у споріднених вищих навчальних закладах, у яких випускники ПТНЗ могли б продовжувати навчання без вступних іспитів на відповідних факультетах за скороченими термінами.

Гнучкість змісту освіти, зокрема, професійної, повинна стати провідним принципом. Навчально-виховний процес ПТНЗ має будуватися на науковій методології, вільній від будь-якої ідеології, на принципах демократизації та педагогіки взаємодії, застосування різноманітних форм навчання в залежності від специфіки навчального закладу. ПТНЗ має бути повністю самостійним у виборі форм організації навчально-виховного процесу, методів і засобів його реалізації, дотримуючись лише загальнопедагогічних та методичних вимог до нього. Але ці процеси натикаються на значні труднощі, зокрема в їх фінансуванні.

Очевидно, що без збільшення фінансових ресурсів у професійно-технічній освіті неможливо

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ СУЧАСНОЇ СВІТОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСАХ ТА ЇХ НАСЛІДКИ

організувати висококваліфікований навчальний процес і весту ППНЗ підготовку висококваліфікованих, конкурентоспроможних робітників, а, отже, й забезпечити економічний розвиток держави, виведення її на високий світовий рівень.

Як відзначає академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих Н.Г. Ничкало, “гострих проблем, що гальмують розвиток підготовки сучасного виробничого персоналу, накопичилося дуже багато, а їх причин – ще більше... Ніби й говориться багато про профтехосвіту, і різні документи приймаються органами державної влади та управління, проводиться чимало нарад, семінарів, конференцій... На мою думку, в нашій державі помітно поглибився розрив між задекларованою політикою в галузі професійно-технічної освіти, між прийнятими законами, рішеннями, розпорядженнями та їх реальним виконанням. Не можна перелічити досить розумних документів, спрямованих на реалізацію державної політики в цій галузі. Однак вони не виконуються повною мірою і за це ніхто не притягається до відповідальності [7, 3 – 4]. Додати щось до цих роздумів і висновків академіка важко.

1. Академія педагогічних наук України. Інформаційний довідник. – К.: Педагогічна думка, 2008. – 284 с.

2. Біла книга національної освіти України / Т.Ф. Алексєєнко, В.М. Аніщенко, Г.О. Білл [та ін.]; за заг. ред. акад. В.Г. Кременя. – К.: Інформ. системи, 2010. – 342 с.

3. Відділення педагогіки і психології професійно-технічної освіти: становлення і розвиток (1997 – 2007) / За ред. Н.Г. Ничкало. – К.: Київський національний університет технологій і дизайну, 2007. – 270 с.

4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України: гол. ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

5. Камінецький Я.Г. Стан і проблеми розвитку підготовки виробничого персоналу / Я.Г. Камінецький // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2010. – № 4. – С. 9 – 22.

6. Львівський науково-практичний центр професійно-технічної освіти АПН України (1994 – 2009): [інформаційне видання] / [Васянович Г.П., Камінецький Я.Г., Копельчак М.П. [та ін.]; За ред. Я.Г. Камінецького]. – Львів: ЛНПЦ ПТО, 2009. – 53 с.

7. Ничкало Н.Г. Профтехосвіта у Білій книзі національної освіти / Н.Г. Ничкало // Професійно-технічна освіта. – 2009. – № 4. – С. 3 – 4.

8. Ничкало Н.Г. Розвиток професійної освіти і навчання в контексті європейської інтеграції / Н.Г. Ничкало // Педагогіка і психологія: Вісник АПН України. – 2008. – № 1. – С. 57 – 69.

Стаття надійшла до редакції 23.10.2011

УДК 339.9Я7

Володимир Кулішов, кандидат економічних наук,

професор кафедри міжнародної економіки

Криворізького економічного інституту

ДВНЗ Київський національний економічний інституту

імені В. Гетьмана,

заслужений працівник освіти України

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ СУЧАСНОЇ СВІТОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСАХ ТА ЇХ НАСЛІДКИ

У статті досліджуються питання розвитку та становлення економічної науки та її зв'язок із світовою глобалізацією економічних процесів та їх наслідки створення матеріальних благ і необхідністю вивчення економіки у системі безперервної освіти. Стаття корисна для студентів ВНЗ, аспірантів, всіх тих хто займається дослідженням даної проблеми.

Ключові слова: глобалізація, виробництво, економіка, розвиток, процес, маркетинг, товар, підприємство, добробут людини.

Рис. 1. Літ. 19.

Постановка проблеми. На макроекономічному рівні глобалізація виявляється в прагненні держав і інтеграційних об'єднань до економічної активності поза своїми межами за рахунок лібералізації торгівлі, зняття торгових і інвестиційних бар'єрів, створення зон вільної торгівлі і т.ін. Крім того процеси глобалізації і інтеграції охоплюють міждержавні узгоджені заходи по цілеспрямованому

формуванню світогосподарського ринкового (економічного, правового, інформаційного, політичного) простору в великих регіонах світу [7].

На мікроекономічному рівні глобалізація виявляється в розширенні діяльності компаній за межі внутрішнього ринку. Більшості транснаціональних корпорацій доводиться діяти в глобальних масштабах: їх ринком стає будь-який регіон з